

Pracovní list č. 3

Latinská adjektiva

latinská adjektiva mají často význam podstatného jména:

1) v singuláru maskulina

- a) na označení povolání: *rusticus* *argentarius*
nebo jen společného zařazení *vicinus* *iuvenis*
- b) užití ve smyslu kolektivním:
sapiens
Romanus *Poenus*
x *homo doctus* *homo (vere) Romanus* *nemo doctus*
aliquis, quidam, quivis Romanus

2) adjektiva v plurálu mužského rodu

na označení celé třídy:

docti *pauperes* *boni* *infimi*
nostrī *nobiles*

3) adjektiva v singuláru neutra

nominativ nebo akuzativ znamená vědecký nebo filosofický pojem:

bonum *malum* *pulchrum* *verum dicere*

4) v plurálu neutra - k označení několika věcí, nebo všech jednotlivých věcí téhož druhu:

humana contemnere *futura providere* *magna*
magnas res gerere *bona, multa, omnia, pauca.*

5) latinský adjektivní přívlastek - v češtině stává často substantivum s předložkou:

pugna Cannensis *moenia lignea* *Miltiades Atheniensis*
bellum Romanum (servile) *clades Canennsis* *oratio Catilinaria*

někdy má čeština výraz adjektivní a latina substantivum v genitivu:

corporis dolores *vis animi* *praecepta philosophiae*
multarum rerum scientia *opinio omnium.*

6) určení vlastnosti: v latině lze vyjádřit substantivem, které je připojeno k určovanému substantivu obecnými adjektivy *plenus, vacuus, expers* v češtině tento způsob nenapodobujeme, překládáme specifickým adjektivem:

homo rationis expers - nerozumný člověk

consilium plenum sceleris *os vacuum dentibus*
oratio plena audaciae *vox plena sapientiae*
consilium plenum temeritatis *homo plenus fiduciae*
curis vacuus

7) místo různých upřesňujících českých adjektiv používá latina *magnus, summus, gravis*

magnus clamor *magnus impetus* *magna res, causa*
magnum praemium *magnum iter -* *argumentum*

8) latinský komparativ přídavných jmen, kterým se nic nepřirovnává, označuje větší míru vlastnosti vzhledem k obvyklému stavu, do češtiny překládáme většinou pozitivem s příslovci *příliš, poněkud, trochu*:

senectus loquacior *turpior* *clarior*

9) komparativ

dvójí komparativ bývá v latině i v češtině, pokud se přirovnávají dvě vlastnosti jednoho předmětu *Italia est longior quam latior*.

Někdy může stát **místo komparativu pozitiv adverbia** s *magis* a *quam*:

magis audacter quam parate ad dicendum venire

Při souvztažnosti dvou věcí tj. **srovnávají-li se dvě věci mezi sebou mívá latina**

komparativ, ale čeština pozitiv:

murus exterior-interior

Gallia citerior ulterior

Asia minor

Italia superior inferior

pars prior posterior

Latinský komparativ v přívlastku můžeme někdy vyjádřit pozitivem v podobě přirovnání: zvl. u básníků: *nive candidioribus equis* = „na koních bělejších než sníh,“ nebo „na koních bílých jako sníh,“ nebo „na sněhobílých koních.“

melle dulcior

lapide durior

Cicerone disertior

Croeso divitior

sidere pulchrior

10) elativ

Positivem přívlastkového adjektiva někdy překládáme také latinský **elativ** vyjadřující chválu nebo hanu: *Socrates, vir sapientissimus*

Athenae urbs clarissima

Patavium urbs opulentissima

constantissime

vel optimus

adulescens honoris cupidissimus

Český **elativ** se do latiny překládá **superlativem**, u některých adjektiv s významem příliš, se překládá pozitivem příslovce *admodum* velmi (příliš mladý) *admodum adulescens*

Latinský elativ můžeme někdy přeložit českým **pozitivem s předponou pře-, roz-, vele-, pra-**: *carissimus* *minimus*

nebo pozitivem s příslovci *velmi, velice, náramně*: *flumen latissimum*

POZN. věta vztážná se většinou nepřipojuje přímo k superlativu nebo komparativu, ale napojuje se **genitivem omnium**: *Iniuria omnium, quae unquam illatae sunt maxima*.

nebo **ablativem srovnacím** (u superl. se vyjadřuje srovnání buď genitivem nebo ablativem s předložkou *ex* nebo *de*)- *sapientissimus Graecorum* *acerrimus ex omnibus* *honestissimus inter suos*

Patriam, qua nihil potest esse dulcius, mihi reddidistis.

nebo přesmyknutím superlativu do vztážné věty: *Themistocles servum, quem habuit fedelissimum, ad regem misit*.

11) zesilování komparativu: *etiam maior*

multo maior

superlativu: *longe optimus*

unus = jediný ze všech, nade všechny: *Miltiades unus omnium maxime florebat*.

vel (=si *velis*) asi, snad: *vel optimus*

quam + *posse*: *quam maximis potuit itineribus contendit*

Mementote: *Quo quis est doctior eo est modestior*.

Ut quisque est doctissimus, ita est modestissimus.

Doctissimus quisque est modestissimus.